

Klaar voor de toekomst

Het kan wél

Verkiezingsprogramma 2026–2030

Voorwoord

In 2022 was ik voor het eerst lijsttrekker voor D66 Zwolle en schreef ik het voorwoord voor ons toenmalig programma 'Voor een nieuw perspectief'. Nu, een aantal jaren later, bouwen we voort op dat fundament. Ook dit keer kiezen we voor kwalitatieve groei en brede welvaart. Door de groei die Zwolle doormaakt - en de economische, ruimtelijke en sociale ontwikkeling die daarmee samenhangt - te begeleiden op een manier die past bij onze schaal en onze waarden. Door te investeren in wat er echt toe doet: goede kwaliteit van leven voor iedereen.

We hebben de afgelopen raadsperiode mooie stappen gezet. Tegelijkertijd zien we dat er nog veel te doen is. Want als we willen dat Zwolle ook in de toekomst een fijne, gezonde en sociale stad blijft voor iedereen, dan blijft investeren nodig. In de volle breedte en voor iedereen die dat nodig heeft.

Meer met minder - het kan wél

Door een samenloop van complexe problemen is dat de komende jaren niet eenvoudig. Zo zorgt de vergrijzing voor een groeiende zorgvraag, terwijl de arbeidsmarkt steeds knapper wordt. Krijgen gemeenten meer taken en verantwoordelijkheden van het Rijk, maar minder middelen voor de uitvoering. Dit raakt onze inwoners en ondernemers. Het betekent: meer doen, met minder mensen en minder geld. In een samenleving die het individu centraal stelt, vraagt dit om een andere manier van denken en doen. Van ons allemaal.

Ondanks alle uitdagingen blijft D66 hoopvol. En kijken we uit naar een goede toekomst. Daar liggen heel veel kansen. Het betekent alleen wel dat we keuzes moeten maken, voor de lange termijn. En die doen soms pijn. Gelukkig leert het verleden ons dat we samen een goede toekomst kunnen maken.

Klaar voor de toekomst

Met dit programma 'Klaar voor de toekomst' wil D66 Zwolle de beweging naar kwalitatieve groei versterken. We kiezen voor vooruitgang en verbetering. Voor democratische vernieuwing en radicale kansengelijkheid. We zetten in op zorgzame gemeenschappen. Waar we naar elkaar omkijken en samenleven. Waarin mensen vrij zijn, zonder dat die vrijheid ten koste gaat van anderen. Zodat iedereen, ongeacht naam, huidskleur, geloof, cultuur of geaardheid, zichzelf kan zijn en zichzelf kan ontwikkelen.

Dat doen we vanuit vier samenhangende thema's, waarin het fysieke en sociale domein elkaar versterken. Door te investeren in gezondheid en bestaanszekerheid. In de sociale basis en in technologie die welzijn en zorg ondersteunt. We bouwen met respect voor mens en natuur. En verduurzamen op een manier die iedereen ten goede komt. Zodat onze natuur weer gaat bloeien. En we investeren in onderwijs, ICT en innovatie. Zodat onze arbeidsmarkt inclusiever wordt, onze economie circulair, en we voldoende mensen hebben om onze huizen te bouwen, onze kwetsbare inwoners te ondersteunen en de energietransitie en digitalisering te faciliteren.

Dat zullen we altijd doen we vanuit een constructieve, positief-kritische houding. Betrokken, bescheiden en menselijk. Naast onze inwoners, ondernemers en organisaties. Vanuit een gelijkwaardige, wederkerige relatie waarin iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt. Maar met de wetenschap dat de overheid niet alles kan voorkomen óf oplossen. Moeilijke beslissingen zullen blijven komen. Met mogelijk grote maatschappelijke gevolgen. Die vragen om een hernieuwde balans tussen besluitvorming en democratische vernieuwing.

Vanuit vertrouwen bouwen wij aan een goede toekomst.

Met elkaar maken we Zwolle klaar voor de toekomst.

Inleiding

Klaarvoor de toekomst. Dat is de titel van het verkiezingsprogramma van D66 Zwolle voor de raadsperiode 2026–2030. In dit programma delen we onze visie op de toekomst van Zwolle én de ambities en uitgangspunten die daarbij horen. De inhoud is tot stand gekomen met inbreng van leden, inwoners, partners, organisaties en experts.

Anders dan je misschien gewend bent, hebben we dit programma op hoofdlijnen geschreven. Vanuit onze kernwaarden en overtuigingen. Het zijn dus geen concreet uitgewerkte plannen, maar een bondige beschrijving van onze ambities. Je weet zo waar D66 voor staat en wat je van ons in de komende jaren mag verwachten. We hebben ons daarbij steeds afgevraagd: hoe ziet Zwolle er in de ideale situatie uit in de toekomst? En wat is er nodig om dat te realiseren? Op hoofdlijnen betekent ook dat sommige onderwerpen niet expliciet zijn genoemd. Dat betekent niet dat we ze vergeten zijn. Integendeel. We kiezen er alleen voor om ons te focussen op thema's die bijdragen aan onze langetermijnambitie: Zwolle klaar voor de toekomst.

Ons Zwolle van de toekomst

Als wij denken aan het Zwolle van de toekomst, dan denken wij aan een aantrekkelijke, levendige, sociale en bereikbare stad; een stad omringd door mooie landschappen met krachtige natuur, sterke dorpen en betrokken gemeenschappen. Water en groen zijn altijd dichtbij. De diversiteit van de wijken en het brede aanbod aan voorzieningen (van horeca tot cultuur en van sport tot wijkcentrum) maken Zwolle tot een fijne plek om te wonen, te werken en te leven. Zwolle kent ook echte gemeenschapszin. Er heerst saamhorigheid, solidariteit en verbondenheid. Mensen helpen elkaar niet alleen als het moeilijk is. Ook durven we elkaar aan te spreken. We hebben nog steeds de hoogste vrijwilligersbetrokkenheid van Nederland. Economisch gaat het ook goed: door een liberale en regelarme economie – duurzaam en op de toekomst gericht – is Zwolle de motor van een bloeiende regio. Het aantal banen is historisch hoog. We zijn trots zijn op onze gemeente. We hebben een sterke basis en zijn financieel gezond.

Om dit toekomstbeeld te realiseren, moeten we oplossingen vinden voor de uitdagingen van vandaag. We noemden die uitdagingen al in het voorwoord. De oplossingen moeten passen bij onze stad. D66 kiest voor focus op vier samenhangende thema's, namelijk:

- wonen en leven;
- economie, arbeidsmarkt en onderwijs;
- gezond en sociaal;
- klimaat en natuur.

Als we ons op deze thema's concentreren, gaan we doelbewust op weg naar een toekomstbestendige stad en gemeente.

Onderliggende principes

Twee van onze kernwaarden vormen de basis voor deze thema's: betrouwbaar bestuur en een sterke vitale democratie met betrokken inwoners.

Betrouwbaar, koersvast bestuur

Betrouwbaar bestuur begint met een open, nieuwsgierige houding. D66 wil daarom dat de gemeente luistert naar ideeën van inwoners, ondernemers en partners. Daar hoort bij dat dienstverlening menselijk is en uitgaat van vertrouwen. Openheid over gemaakte keuzes is essentieel en we moeten altijd kunnen uitleggen waarom we een bepaalde keuze maken. D66 zet de toekomst van Zwolle altijd voorop. We denken en handelen vanuit algemeen belang. Dat doen we partij-overstijgend en vanuit de bereidheid om tot oplossingen te komen.

In de gemeenteraad werken we met alle fracties samen en doen we alles wat nodig is om het grotere doel te bereiken. Dat hebben we de afgelopen jaren laten zien en dat blijven we doen. We zijn ook koersvast. Moeilijke en moedige beslissingen horen daarbij. Dat hoort bij besturen en verantwoordelijkheid nemen. We blijven werken aan een gemeente die klaar is voor de toekomst. Een gezonde financiële positie van de gemeente is daarbij een belangrijk fundament.

Sterke democratie en betrokken inwoners

Het tweede principe is een goed functionerende democratie. Dat betekent dat inwoners betrokken zijn, actief deelnemen en zich mede verantwoordelijk voelen. Zo'n democratie is nooit af en vraagt voortdurend onderhoud. Zeker bij ingrijpende besluiten is het belangrijk dat mensen meedoen en invloed hebben op hun directe leefomgeving. Dat begint bij volksvertegenwoordiging en verkiezingen, maar D66 ziet kansen om de komende vier jaar inwoners bij nieuwe vormen van democratie te betrekken.

In alle gevallen vraagt de betrokkenheid van inwoners om heldere spelregels. Vooraf moet helder zijn wat er met hun inbreng gebeurt. Het is daarom nodig dat de gemeente actief en bewust communiceert. Ook moet de gemeente zorgen voor goede en inspirerende begeleiding die inspireert en aanzet tot denken. Het moet duidelijk zijn welke mogelijkheden er zijn. Dit is nodig om een mogelijk verschil tussen verwachting en uiteindelijke keuze te verkleinen of te overbruggen. Soms schuurt dat met de wens tot invloed.

Dat het kan schuren heeft vaak te maken met de (wettelijke) kaders en verantwoordelijkheden van de gemeente. Deze kaders zijn de basis van ieder proces. De kaders zijn nodig om koersvast, voorspelbaar en betrouwbaar beleid te voeren. Maar ook hier geldt: duidelijkheid over de spelregels en (wettelijke of beleidsmatige) kaders en de mate van betrokkenheid voorkomt (zoveel mogelijk) teleurstelling en vergroot het draagvlak voor de uitkomst; ook als je het niet eens bent met die uitkomst.

Wanneer wordt getwijfeld aan de deskundigheid en/of integriteit van de wetenschap of aan gemeentelijke ambtenaren wordt het lastig. Als onze democratische waarden – zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit – geschonden worden, trekken wij een grens. Meedenken in participatieprocessen is dan niet meer mogelijk. Dit geldt vanzelfsprekend ook wanneer er sprake is van intimidatie, ondermijning of geweld.

Democratie vraagt onderhoud

Een levendige democratie vraagt om voortdurende reflectie en vernieuwing. D66 is daar actief mee bezig. In 2021 namen we het initiatief voor nieuwe vormen van lokale democratie[1]. Het eerste Zwolse burgerberaad over klimaat in 2024 is daar een mooi voorbeeld van. We willen deze vorm vaker inzetten.

We zien kansen om te werken met nieuwe vormen van digitale democratie, zoals webinars en digitale participatieplatformen. Hierdoor wordt betrokkenheid en inspraak laagdrempeliger, ontstaat er gelijkwaardige deelname voor iedereen en is er meer interactie mogelijk. Daarnaast willen we experimenteren met nieuwe vormen van democratische besluitvorming, zoals Deep Democracy. Deze methode betreft alle stemmen en perspectieven, inclusief minderheden en onderstromen. Dat leidt tot meer draagvlak en betere besluiten. Het Right to Challenge willen we uitbreiden. Hierbij kunnen inwoners en organisaties – onder duidelijke voorwaarden – gemeentelijke taken overnemen als ze die beter kunnen uitvoeren. Ook wil D66 de komende periode de burgermotie introduceren. Met een burgermotie vragen inwoners, op basis van duidelijke afspraken en regels, een uitspraak van de gemeenteraad over een bepaald onderwerp. Zo brengen we democratie dichterbij mensen en maken we samen met onze inwoners Zwolle klaar voor de toekomst.

[1: <https://d66.nl/zwolle/nieuws/initiatiefvoorstel-nieuwe-vormen-van-democratie/>]

Inhoudsopgave

Wonen en leven

6 - 11

Regie op woningbouw	7
Balans op de woningmarkt door de 3 S'en	8
Generatieproof bouwen	8
Het belang van jongeren en studenten voorop	9
Kunst en cultuur voor iedereen	10
Toegankelijke en veilige openbare ruimte	10
Wonen en zorg	11
Positieve veiligheid	11

Economie, arbeidsmarkt en onderwijs

12 - 14

Duurzaam investeren in talent	13
Iedereen doet ertoe	14
Ruimte voor duurzame economie	14
Werk en zorg in balans	14

Gezond en sociaal

15 - 18

Voorkomen is beter dan genezen	16
Zo gewoon mogelijk	17
Verandering in de zorg is nodig	17
Vereenvoudig de regels	18
Sturen op de bedoeling	18
Vitale zorgzame gemeenschappen	18

Klimaat en natuur

19 - 21

Slimmer verbruiken, schoner opwekken	20
Van verspilling naar waarde	20
Samenwerken aan de energietransitie	20
Eerlijk van het aardgas af	21
Groen is geen bijzaak	21
Sturen met kennis	21

Tot slot

22 - 23

Aanvullende investeringen	22
Het kan wél	23

Ons programma in één oogopslag

24

Wonen en leven

Wonen en leven

Regie en balans voor toekomstige generaties

Zwolle is een fijne stad om te leven. Niet alleen onze eigen inwoners maar ook mensen van buiten merken dat. Veel mensen willen hier wonen, werken en recreëren. D66 verwelkomt die groei, maar houdt daarbij ons toekomstbeeld voor ogen.

"Klimaatverandering onderstreept de urgentie dat we rekening moeten houden met het water om ons: ondergelopen straten in Assendorp na een flinke stortbui en hoog water in de grachten in de winter van 2023 herinneren ons eraan dat water een bepalende factor is"

Als leidraad voor die groei gebruikt D66 het Ruimtelijk Toekomstperspectief. Deze nota is in de zomer van 2025 door de gemeenteraad vastgesteld. In deze nota is beschreven hoe Zwolle zich gebalanceerd en in samenhang ontwikkelt tot een compacte stad waar wonen, werken, groen, voorzieningen en ontmoeting elkaar versterken. Compact, omdat onze ligging in de delta – tussen IJssel, Vecht en Sallandse Weteringen – fysieke grenzen stelt aan uitbreiding.

Daarom kiezen we voor slimme verdichting: een combinatie van inbreiding en aanbreiding (bouwen in en vlakbij de bebouwde omgeving). We ontwikkelen gericht op plekken waar onze ligging in de delta dat toelaat (water en bodem sturend). Inbreiding biedt kansen om bestaande en kwetsbare wijken te versterken met extra woningen, voorzieningen en groen. Door aanbreiding kunnen we nieuwe woonmilieus toevoegen. Door dit aan de randen van de stad te doen, kunnen deze nieuwe woningen de bestaande gebieden versterken. De woningen die we bouwen zijn toekomstbestendig: klimaatneutraal en -adaptief, natuurvriendelijk en ingebed in een veilige, groene openbare ruimte. Ook zijn de uiterlijke kenmerken van de woningen van hoge kwaliteit, zodat er een mooi en divers straatbeeld ontstaat en plakken waar je graag wilt zijn. De openbare ruimte richten we bij voorkeur samen met bewoners in. Die ruimte past dan bij de wensen van de inwoners en is prettig en gezond is voor iedereen. We zien dit als een stap in de richting van democratisering van de openbare ruimte.

Regie op woningbouw

Om de woningbouwproductie op gang te houden en te versnellen is meer regie, zodat de gemeente kan bepalen waar wordt gebouwd, wat er wordt gebouwd en hoe snel er wordt gebouwd. Waar we snel kunnen bouwen is afhankelijk van de grond die de gemeenten in haar bezit heeft. De gemeente bezit niet veel grond meer, maar kan strategisch grond aankopen via actief grondbeleid. D66 wil dat de gemeente dit vaker gaat doen.

Vergunningsprocessen duren daarbij erg lang en te vaak liggen ontwikkelgebieden jarenlang braak. Dat leidt tot oplopende kosten en uitstel. D66 wil dat de gemeente via overeenkomsten afdwingt dat projecten sneller starten. Ook willen we de komende jaren ruimte maken voor gebiedsgericht maatwerk. Dat betekent dat we in (bepaalde) gebieden flexibeler omgaan met bijvoorbeeld parkeernormen en de verdeling van goedkope, middeldure en dure woningen (nu is een vaste verdeling vereist). We kunnen zo projecten vlottrekken en versnellen. Ook willen wij dat woningzoekenden meer inspraak krijgen. Op die manier worden niet alleen de belangen van bestaande bewoners meegewogen bij besluitvorming, maar ook die van woningzoekende. Onze motie die hiervoor een platform opricht moet dit vanaf 2026 mogelijk maken[2].

Balans op de woningmarkt door de 3 S'en

De afgelopen decennia was het Zwolse woningaanbod gericht op gezinnen. Momenteel zijn van de bijna

[2: <https://zwolle.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/63bb3a7f-1683-4331-bba1-1bb61bb8023f?documentId=489e6765-783c-4ae5-824f-08c2ef2369dd>]

62.000 woningen in de stad (en een vergelijkbaar aantal huishoudens) er meer dan 40.000 ruime, grondgeboden eengezinswoningen. Dit aantal is echter veel groter dan de daadwerkelijke vraag[3]. Door vergrijzing en kleiner wordende huishoudens zal de vraag naar compacte woningen de komende jaren verder toenemen. Vraag en aanbod zijn dan ook niet op elkaar afgestemd en in balans.

Deze disbalans heeft aanzienlijke gevolgen: senioren kunnen niet doorstromen naar een levensloopbestendige woning, voor veel starters staat hun leven op pauze en studenten kunnen geen betaalbare studentenkamer vinden. Dat remt hun ontwikkeling én die van onze stad.

D66 wil daarom bouwen voor de toekomst. We willen meer aandacht voor de 3 S'en: senioren, starters en studenten. We hoeven daarbij niet het gezinsprofiel van Zwolle te verliezen. Alle huidige gezinswoningen blijven namelijk beschikbaar én we blijven nieuwe, grondgebonden woningen bouwen, bijvoorbeeld in Stadshagen, Harculo, Vechtrand en Zwolle Zuid-Zuid. Wel zien we een grote noodzaak om de doorstroming van senioren op gang helpen. Door goede alternatieve woningen voor senioren te realiseren, waardoor eengezinswoningen beschikbaar komen voor gezinnen. Daarbij, elke verhuizing van een senior zet een keten van gemiddeld vier andere verhuizingen in gang. Ook zijn er veel mogelijkheden om binnen de bestaande voorraad meer woonruimte te creëren. Dat kan bijvoorbeeld door woningen op te toppen (extra laag op gebouwen), te splitsen en woningdelen makkelijker te maken. D66 ziet hier veel potentie en wil dit actief stimuleren.

Generatieproof bouwen

Om senioren te verleiden tot doorstroming, is een groter en beter passend aanbod nodig in alle segmenten. Maar vooral is er behoefte aan ruime(re) gelijkvloerse woningen met meerdere kamers en voldoende buitenruimte (zoals een balkon, dakterras of gemeenschappelijke tuin). Nabijheid van basisvoorzieningen is essentieel. Idealiter zijn deze woningen geclusterd, dementievriendelijk en voorzien van ontmoetingsruimtes. En worden ze bewoond door een mix van vitale en minder vitale bewoners. Deze vernieuwende woonvormen zijn goede aanvullingen op bestaande woonvormen voor ouderen. Hierdoor ontstaan zorgzame gemeenschappen, bestrijden we eenzaamheid en organiseren we zorg efficiënt. Voor ouderen die zelf initiatief nemen – via Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) of bijvoorbeeld het Knarrenhof – willen wij dat de gemeente actieve ondersteuning gaat bieden. Belangrijke en kansrijke gebieden voor de realisatie van extra seniorenwoningen zien wij in de AA landen, Berkum, Westenhofte en Zwolle Zuid. D66 wil daar de komende jaren gericht mee aan de slag. Verder willen we dat er in Stadshagen meer aandacht komt voor winkelaanbod, huisartsen en welzijnsvoorzieningen voor jongeren. Belangrijke basisvoorzieningen om langer zelfstandig wonen te ondersteunen.

Bouwen voor de toekomst betekent ook: meer kleine en betaalbare woningen (huur en koop) voor starters. Zij kunnen dan het ouderlijk huis achter zich laten en op eigen benen staan. Ook aandachtsgroepen[4] hebben hier behoefte aan, zodat zij hun leven opnieuw vorm kunnen geven.

Het belang van jongeren en studenten voorop

Voor D66 Zwolle staat het belang van jongeren en studenten, als belangrijke, toekomstige generatie voorop. Het is daarom belangrijk dat ze hun mening kunnen geven en dat we naar hen luisteren. We willen hen dus

[3: In ongeveer 31% (19.500) van alle Zwolse huishoudens (bijna 63.000) wonen huishoudens met kinderen. 43% van de huishoudens betreft een eenpersoonshuishouden en 26% van de huishoudens heeft geen (inwonende) kinderen[1]. Bron: <https://kadastralekaart.com/gemeenten/zwolle-GM0193?srsId=AfmBOop4Lfh5drUv0JtpCGf19bIn3fg-GH9v71QGeFyY-HHQBg49vhg>]

[4: Aandachtsgroepen zijn mensen met een specifieke en vaak kwetsbare woonvraag waarvoor de reguliere woningmarkt niet altijd een passende oplossing biedt, zoals dak- en thuislozen, statushouders en mensen die uitstromen uit een instelling.]

actief betrekken bij de lokale politiek. D66 zoekt daarvoor de aansluiting bij jongeren en studenten, via ongeorganiseerde wegen en georganiseerde initiatieven. De Zwolse jongerenraad bijvoorbeeld - hét orgaan dat zich hard maakt voor het betrekken van jongeren in Zwolle - heeft onlangs een tienpunten plan opgesteld[5]. D66 omarmt dit plan en vindt het belangrijk dat hier de komende jaren hard aan gewerkt wordt. Net zoals de participatieraad wil D66 dat de jongerenraad een formelere status krijgt. Op die manier kunnen zij gevraagd en ongevraagd advies aan het college en de gemeenteraad geven.

Zwolle heeft een groot aantal onderwijsinstellingen en is daarmee een echte studentenstad. We willen de komende jaren meer woningen bouwen voor jongeren en studenten. We streven naar zelfstandige woonruimte, maar ook onzelfstandige woonruimte en studentenkamers met gedeelde voorzieningen. Jongeren en studenten kunnen dan samen wonen en volop genieten van hun studententijd. Wanneer er meer woonruimte voor jongeren is, kunnen afgestudeerde studenten ook in Zwolle blijven wonen. Zo binden we talent aan de stad. Dat komt ten goede aan innovatie, levendigheid en economische groei. En dat is weer goed voor het verdienvermogen van de stad.

D66 wil ook blijvend investeren in muziek, evenementen, sport, vrije tijd en ontmoetingsplekken. Ook goede bereikbaarheid (OV en fietspaden) is van belang. Dit geldt zowel voor de bestaande wijken als voor nieuwe gebieden zoals de Spoorzone. Voor studenten willen we gelijke waardering van het mbo en voldoende onderwijshuisvesting en bijbehorende studievoorzieningen. Ook onze gastvrije horeca is belangrijk voor recreatie, toerisme en de aantrekkingskracht van de stad. Net als voor andere ondernemers geldt dat we willen kijken naar de regels. Dienen die het juiste doel, helpen zij ondernemers en dragen zij bij aan een gezonde sector en een bruisend Zwolle? Hier gaan we de komende jaren goed naar kijken. Ook willen we horecaondernemers ondersteunen bij de verduurzamingsopgaven die zij hebben. Vooral panden in de binnenstad zijn vaak oud en kosten daardoor veel geld.

D66 zet zich ook in voor de gezondste generatie ooit. We zien dat de maatschappij veel van jongeren vraagt. We zien ook dat zaken zoals stress (door school en geldzaken), mentale gezondheid, eenzaamheid en de invloed van sociale media, nog moeilijk bespreekbaar zijn. D66 wil dit doorbreken en ervoor zorgen dat deze thema's hoog op de agenda komen. We willen dat doen door gerichte (gesubsidieerde) voorlichting, activiteiten en bijeenkomsten. Verder willen we de thema's bespreekbaar maken op bijvoorbeeld school en sport. Dat geldt ook voor veiligheid en straatintimidatie. Dit is een groot probleem. De openbare ruimte moet voor iedereen veilig en toegankelijk zijn. We willen daarom dat samen met meisjes en vrouwen wordt gekeken naar de plekken waar zij zich onveilig voelen. Daarna moeten zo snel als mogelijk maatregelen worden genomen om de veiligheid te verbeteren, zonder dat er overal zomaar camera's worden opgehangen, bosjes worden weggehaald of verlichting wordt geplaatst. Ook moet de maatschappelijke discussie hierover gevoerd worden en moet de bewustwording bij jongens en mannen worden vergroot.

Kunst en cultuur voor iedereen

Kunst draagt bij aan de levendigheid en schoonheid van de stad. Kunst is leerzaam, goed voor je persoonlijke ontwikkeling en het bevordert sociale verbinding en gemeenschapszin. Het stimuleert het leefgenot en economische groei door innovatie en toerisme te vergroten. Kunst maakt Zwolle leuk en prikkelend.

Zwolle kent veel grote cultuurorganisaties zoals Hedon (en hun nieuwe grotere locatie die wij van groot belang vinden), museum De Fundatie, de Stadkamer, Anno, de Zwolse Theaters, het Academiehuis en het Fraterhuis. Maar ook initiatieven als kunstplatform Link, Theatergroep De Jonge Honden, Het Langhuis en vele andere organisaties, festivals en individuele kunstenaars dragen bij aan een bloeiend en divers kunstklimaat in Zwolle.

[5: In dit plan wordt onder andere aandacht gevraagd voor huisvesting, stimulering van jongerenparticipatie, ontmoeting en cultuur, stemrecht, mentale gezondheid, klimaat en de situatie voor meisjes en vrouwen in de openbare ruimte.]

De afgelopen jaren is er flink geïnvesteerd in kunst en cultuur. Hierdoor groeiden het aanbod, de diversiteit en de kwaliteit mee met de stad. D66 wil dat beleid voortzetten en het aanbod versterken. We willen dat doen door meer cultuuronderwijs op scholen aan te bieden en door te onderzoeken hoe het muziekonderwijs versterkt kan worden. Verder willen we meer betaalbare ateliers realiseren en het aanbod van kunst en cultuur beter over de wijken verspreiden. Dat kan bijvoorbeeld door maakt ruimte voor vooruitgang. leegstaande panden of ruimtes te gebruiken voor pop-up functies. Zo maken we cultuur laagdrempelig en toegankelijk voor iedereen.

Toegankelijke en veilige openbare ruimte

Met de groei van de stad en de daarmee gepaarde toenemende druk op de openbare ruimte wordt het steeds belangrijker om ervoor te zorgen dat onze huizen, bedrijven, winkels en sportclubs bereikbaar blijven. Dit geldt natuurlijk ook voor onze openbare gebouwen. Die moeten voor iedereen toegankelijk (inclusief) zijn. Daar horen voor ons ook meer openbaar toegankelijke toiletten bij.

Om dit te realiseren kiest D66 ervoor om door gaan met het STOMP-principe[6] en verder te bouwen op de Zwolse bereikbaarheids-, mobiliteits- en parkeerstrategie (incl. hubs). Mensen hebben graag een auto of hebben deze nodig voor bijvoorbeeld werk. Door de groei van de stad en de toename van het aantal auto's worden de straten echter steeds voller. Om de openbare ruimte meer in balans te brengen met andere belangen dan die van de automobilist, moeten we anders omgaan met die ruimte. Door voorrang te geven aan voetgangers, fietsers, openbaar vervoer en deelmobiliteit creëren we ruimte voor groen, kunnen onze kinderen veilig buiten spelen en naar school fietsen. De openbare ruimte wordt dan veiliger en prettiger voor iedereen. Zwolle mag wat ons betreft de ambitie hebben om - net als in 2014 - weer fietsstad van het jaar te worden. Dit draagt bij aan het voor iedereen veiliger en prettiger maken van de openbare ruimte.

Met oog op de vergrijzing richten we de komende jaren de buitenruimte zoveel mogelijk seniorproof in. We maken wandelpaden zo veel mogelijk obstakelvrij en we creëren extra veilige oversteekplaatsen. Verder plaatsen we voldoende bankjes, zodat ouderen kunnen uitrusten. Ook willen we meer aandacht voor de fysieke veiligheid van ouderen. Criminaliteit en oplichting op straat en thuis komt regelmatig voor. D66 wil ouderen hier weerbaarder voor maken door gerichte voorlichting, training en advies.

Wonen en zorg: verantwoordelijkheid nemen

Als provinciehoofdstad en centrumgemeente draagt Zwolle extra verantwoordelijkheden en voert zij extra functies uit voor omliggende gemeenten. We vangen mensen op die dak- of thuisloos zijn of die te maken hebben met verslaving of huiselijk geweld. Ook bieden we beschermd wonen en ondersteunen we mensen met psychische kwetsbaarheid. We zien dat de voorzieningen en levendigheid van de grote stad ook een zekere 'aantrekkingskracht' veroorzaken. Hierdoor wonen er relatief meer mensen met een kwetsbare positie in Zwolle.

De komende jaren stromen er door wijzigende wet- en regelgeving (extramuralisering, ambulantisering en scheiding wonen en zorg) meer mensen uit naar zelfstandige woonruimte. D66 staat hier achter. Wij geloven dat mensen sneller herstellen en hun leven beter vorm kunnen geven in hun eigen, vertrouwde omgeving. D66 kiest daarom voor het principe wonen eerst: eerst een eigen huis, daar duurzaam herstellen[7]. In sommige gebieden (bijvoorbeeld Dieze en Holtenbroek) leidt de concentratie van mensen in een kwetsbare positie echter tot vraagstukken op het gebied van leefbaarheid en veiligheid.

[6: STOMP is een ontwerpprincipie voormobiliteiten gebiedsontwikkeling datrangorde aangeeft voorduurzameenactieve methoden Stappen (voetgangers), Trappen (fietsen). Openbaar Vervoer en Mobility as a Service (waaronder deelmobiliteit) en de Privéauto.]

[7: Om deze reden hebben wij in 2025 het initiatiefvoorstel 'bouwen aan je toekomst' ingediend.

<https://d66.nl/zwolle/initiatiefvoorstel-zwols-bouwdepot-2/>

D66 wil daarom de komende jaren investeren in een sluitende keten van zorg en ondersteuning aan huis. Niet alleen tijdens kantooruren, maar juist ook daarbuiten: in de avonden, nachten en weekenden én in geval van crisis. Kwetsbare inwoners en inwoners met zorgen over anderen kunnen dan vertrouwen op een sluitend systeem van zorgverlening. Investeren in vroegsignalering, waakvlamcontact (vinger aan de pols) en bemoeizorg (ongevraagde hulpverlening voor mensen die zelf geen hulp zoeken) zijn daarvoor erg belangrijk. We willen dat de gemeente hier regie in neemt. In Zwolle willen we dat doen door met partners te sturen op de plekken waar kwetsbare inwoners terecht komen: op locaties verspreid over de stad, passend bij de wijken. In de regio willen we dat doen door meer voorzieningen op te bouwen in omliggende gemeenten. Mensen kunnen dan in hun eigen omgeving blijven wonen. Dat noemen we fair share. De komende jaren willen we stevig inzetten op het vergroten van de leefbaarheid in Holtenbroek en Dieze.

Voor nieuwkomers geldt dat we streven naar humane opvang: menswaardig en in voorzieningen midden in de samenleving. Als je in een oorlogssituatie zit of jezelf niet kunt zijn in je eigen land, omdat je dan gevangengezet wordt of erger, dan zoek je een veilig onderkomen. D66 wil vanuit solidariteit vluchtelingen blijven opvangen. Die opvang moet passen bij de landelijke wetgeving, zoals de Oekraïne-opvang en de Spreidingswet. Integratie is vanaf dag één belangrijk: begeleiding, Nederlandse les en (vrijwilligers)werk. Dat past bij onze inclusieve arbeidsmarkt en zo worden nieuwkomers duurzaam onderdeel van onze samenleving.

Positieve veiligheid: het wegnemen van onveiligheid

Veiligheid is een belangrijk en actueel thema. Door een aantal heftige incidenten de afgelopen jaren, maar ook door het gevoel van onveiligheid bij meisjes en vrouwen in onze stad. Veiligheid gaat voor D66 over veel meer dan alleen het bestrijden van onveiligheid (en incidenten) en het opstellen van meer regels. Het gaat over het bevorderen van veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van criminaliteit.

De visie van D66 op veiligheid is, net zoals de rest van ons programma, gericht op de toekomst. Om te kunnen werken aan veiligheid is het nodig om te investeren in preventie en medemenselijkheid. Iedere crimineel is klein begonnen. Toch wordt je niet als crimineel geboren. We willen in de wijken werken aan sociale veiligheid en maatschappelijke ontwikkelingen. Dat betekent aandacht voor het voorkomen van (seksuele) agressie, intimidatie en ongewenst gedrag (in huis en op straat). Dat betekent ook investeren in onderwijs, jeugdzorg, wijkprogramma's en het tegengaan van armoede.

Het ambulant jongerenwerk en opbouwwerk spelen hierbij voor ons een cruciale rol. Voor de langere termijn wil D66 dat er meer aandacht komt voor zorg en veiligheid. We willen daarom investeren in zorgketens die herhaling van fouten en verergering voorkomen. Op die manier werken we aan de wortels van veiligheid en kunnen we een beter alternatief bieden aan mensen in een kwetsbare positie die vatbaar zijn voor criminaliteit.

Economie, arbeidsmarkt en onderwijs

Economie, arbeidsmarkt en onderwijs

Investeren in talent, een duurzame toekomst en brede welvaart

De groei van Zwolle wil D66 kwalitatief vormgeven. Op Zwolse schaal, met oog voor brede welvaart. Dat betekent: naast duurzame economische groei, ook investeren in wat mensen nodig hebben om goed te kunnen leven. Economie, de arbeidsmarkt en ons onderwijs vormen daarin een rode draad. Want met een innovatieve groene economie en een gezond en bruisend bedrijfsleven, een inclusieve arbeidsmarkt en goed onderwijs kunnen we de arbeidsproductiviteit verhogen met minder personeel. Kunnen we talent aantrekken en behouden, onze samenleving versterken en onze ambities waarmaken. Van woningbouw tot zorg, van energietransitie tot digitalisering.

D66 kiest voor duurzaam investeren, ruimte geven en mee kunnen doen. Voor een stad waarin samenleven en samenwerken hand in hand gaan. Dat doen we niet alleen. Om goed om te gaan met de snelle veranderingen van dit moment, werken we samen met ondernemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties. En stemmen af in regionaal verband. Want samenleven is ook samenwerken. Hierdoor scheppen we de juiste voorwaarden voor een vestigingsklimaat waarin ondernemers kunnen bloeien en groeien.

Duurzaam investeren in talent

Zwolle kent een sterk MKB en veel familiebedrijven. Zij vormen de ruggengraat van onze economie en spelen een belangrijke rol in een gezonde toekomst met brede welvaart. Voor deze bedrijven is het belangrijk dat ze zich kunnen aanpassen aan de snelle veranderingen van dit moment. D66 wil ondernemers hierbij ondersteunen. We willen daarom zorgen voor duidelijke en begrijpelijke regels voor ondernemers, die goed te handhaven zijn. Dit doen we onder andere door onnodige regels te schrappen en streng te zijn bij het invoeren van nieuwe regels. Er blijft dan meer tijd over om te ondernemen en te investeren. Bijvoorbeeld in mensen. Want zij zijn essentieel om hun bedrijfsvoering toekomstbestendig te houden.

De kracht van samenwerken en het delen van kennis en ervaring tussen ondernemers is van grote waarde. De samenwerking tussen de Zwolse ondernemers en Zwolse onderwijsinstellingen is dat ook. Het is de basis voor een gezonde economie en een inclusieve arbeidsmarkt waarin je je een leven lang kunt ontwikkelen. Van praktisch opgeleide vakmensen tot theoretisch geschoolde professionals. De samenwerking met de Universiteit Twente naar een doorlopende leer- en ontwikkelijn sluit daar goed bij aan. Leren en ontwikkelen gaat het best in een gezonde omgeving. Daarom blijft D66 zich inzetten voor goede onderwijshuisvesting en -voorzieningen en voor welzijn en kwaliteit op scholen. Dat doen we, omdat onze opleiders van grote waarde zijn. Onderwijs is de motor voor gelijke kansen. Het zorgt ervoor dat jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen. Onderwijs levert de vakmensen van de toekomst. Elke leerling verdient een goede lesdag in een fijn lokaal en elke leraar verdient een gezonde werkomgeving.

Zo levert bijvoorbeeld Talentstad onze houtbewerkers, metselaars en kappers, Landstede en Deltion onze technici, retailers en monteurs en Windesheim onze ICT-ers, bouwkundigen en juristen.

De samenwerking tussen ondernemers en onderwijs heeft in Zwolle al veel creatieve en innovatie initiatieven opgeleverd, zoals de Berman Academie, Perron038, Brainz, de Makersfabriek, Zwinc, de Technologie & Zorg Academie en het innovatielab. De Spoorzone ontwikkelt zich tot een regionale innovatiehub en is daarmee van grote waarde voor de toekomst. D66 omarmt deze initiatieven. Ze sluiten aan bij de praktijk en brengen de innovaties die nodig zijn voor onze arbeidsmarkt en economie: gezonde bedrijven die met minder personeel de arbeidsproductiviteit kunnen verhogen. D66 wil deze ontwikkelingen stimuleren en bestendigen – voor álle opleidingsvormen en ondernemers in Zwolle. Daarbij willen wij dat er volop ruimte is voor start-ups en scale-ups; veelbelovende bedrijven die zich richten op nieuwe producten of diensten in een betrouwbare markt. Dat geldt ook voor Maatschappelijk Verantwoorde Ondernemers die op een andere manier invloed hebben. D66 wil hen actief ondersteunen en blijven investeren in een toekomstgerichte economie.

Iedereen doet ertoe

Een inclusieve arbeidsmarkt is voor D66 vanzelfsprekend. Iedereen doet ertoe, iedereen verdient kansen, iedereen is van waarde. Daarom kiezen we nadrukkelijk voor inclusief werkgeverschap. We draaien daarom het perspectief om: mensen hebben geen afstand tot de arbeidsmarkt – de arbeidsmarkt heeft afstand tot mensen. Die kloof moeten we verkleinen. Werk biedt zelfstandigheid, inkomen, zingeving en verbondenheid. Daarom kijken we altijd eerst of iemand aan het werk kan. Maar we weten ook dat dat niet voor iedereen mogelijk is. Voor hen is er ondersteuning. Werkgevers spelen daarin een sleutelrol en D66 wil dat de gemeente hen ondersteunt met kennis en kunde.

Ook het lokale onderwijs speelt een belangrijke rol. Door de vele onderwijsinstellingen is Zwolle een opleidingshub voor de regio. Veel kennis over wat nodig is voor een inclusieve(re) arbeidsmarkt is daar aanwezig. Is betaald werk buiten bereik, dan is er vrijwilligerswerk, dagbesteding of een plek bij Tiem. Iedereen moet mee kunnen doen – op een manier die past.

Ruimte voor duurzame economie

Detransitie van een lineaire economie (maken, verkopen, gebruiken en weggooien) naar een circulaire economie (afval gebruiken als grondstof voor nieuwe producten) vraagt om (tijdelijke) ruimte – letterlijk en figuurlijk. D66 wil die ruimte benutten. Daarom geven we prioriteit aan duurzame ondernemers. Zij zijn vaak al innovatief. Bij nieuwe vestigingen en uitbreidingen zetten we duurzame uitgangspunten voorop. Wij willen dat de gemeente haar inkoopkracht inzet om circulaire producten en diensten te stimuleren. Zo kunnen we de transitie versnellen.

Net zoals bij de uitgangspunten bij eerdere thema's, willen we dat onze bedrijventerreinen zich versneld omvormen tot aantrekkelijke groene en duurzame terreinen. We willen dat doen door te werken aan concrete oplossingen voor netcongestie – we kunnen hierbij voortbouwen op de ervaringen op Hessenpoort – en door hoge prioriteit te geven aan circulaire, duurzame en innovatieve bedrijven. Ook willen we de kwaliteit van de buitenruimte op bedrijventerreinen verbeteren. Die mag aantrekkelijker en duurzamer. We willen versteende gebieden vergroenen en mobiliteitsvoorzieningen versterken (voorrang aan duurzame mobiliteit en hubs).

D66 is daarbij zuinig met beschikbare ruimte. Zo willen we bijvoorbeeld meerdaagse productielocaties ontwikkelen en bedrijven met gelijke functies clusteren. Dat sluit aan bij het nieuwe, economisch perspectief, waarin bedrijventerreinen een eigen profiel krijgen.

Werk en zorg in balans

Door de toenemende zorgvraag combineren mensen (noodgedwongen) steeds vaker werk met mantelzorg. D66 wil dat deze combinatie van werk en zorg een vaste secundaire arbeidsvoorwaarde wordt in de regio Zwolle. Zo voorkomen we overbelasting, ondersteunen we zorgzame gemeenschappen en blijft de brede welvaart ook op dit thema centraal staan.

Sociaal en gezond

Sociaal en gezond

Preventie en minder regels zodat iedereen mee kan doen

In Zwolle leven we niet alleen prettig, we leven over het algemeen ook sociaal en gezond. Hiervoor is het wel nodig dat de basis op orde is: goede gezondheid, een voorspelbaar in toegang tot onderwijs en zorg.

Daar hoort bij dat je verbonden bent met anderen, dat je zingeving ervaart in werk, vrijwilligerswerk doet of dagbesteding hebt en dat je het gevoel hebt jezelf te kunnen zijn. Daarom staan we pal voor de rechten van LHBTIQ+'ers. Wij vinden discriminatie, validisme[8], racisme en andere vormen van uitsluiting onaanvaardbaar. We zullen ons – in een tijd waarin tolerantie voor mensen die anders zijn dan jij afneemt – blijven inzetten voor gelijke rechten en vrijheden.

Gelukkig gaat het met heel veel mensen goed. Maar niet met iedereen. En dat is ook niet vanzelfsprekend. Soms lukt het niet, ondanks alle inzet. Je kunt ziek worden, overbelast raken, of zelfs (tijdelijk) de regie over je leven verliezen. Bijvoorbeeld omdat je moeite hebt met de snelheid van de samenleving, met taal (door laaggeletterdheid), of omdat je op achterstand staat door je achtergrond. Een scheiding, verlies van werk, schulden of psychische kwetsbaarheid kunnen je leven ingrijpend veranderen. Ook ouderdom of een chronische beperking vraagt soms om extra ondersteuning.

Niet iedereen heeft dezelfde kansen. D66 Zwolle vindt dat dit wél zou moeten. Daarom willen we drempels wegnemen voor mensen die het moeilijk hebben, zodat iedereen zich naar eigen wens kan ontwikkelen. D66 vindt het in dit kader ook belangrijk dat de taken die voortvloeien uit de 'Werkagenda VN-verdrag Handicap 1 2025-2030' [8] worden uitgevoerd in Zwolle.

Want niemand kiest ervoor om in een kwetsbare positie te belanden. Iedereen streeft, binnen zijn of haar mogelijkheden, naar zelfstandigheid en een goed leven. En als dat niet lukt met hulp van het eigen netwerk, dan moet er ondersteuning zijn. Eerst vanuit de sociale basis en algemene voorzieningen. Pas als het niet anders kan, via professionele, individuele maatwerkvoorzieningen.

Voor D66 is het bieden van een vangnet een van de kerntaken van de overheid. Die ondersteuning moet menselijk zijn, betrouwbaar, en gebaseerd op vertrouwen. Vertrouwen in de intenties, het oplossend vermogen en de veerkracht van mensen. Bij die ondersteuning gaan we uit van de principes van 'positieve gezondheid' en 'reablement', oftewel focussen op zingeving, meedoen/ ontmoeten en cultuurbeleving. We letten dus op wat mensen (ondanks ziekte of kwetsbaarheid) wél kunnen. Ondersteuning is voor ons ook altijd gericht op herstel en het versterken van eigen mogelijkheden. Het doel is dat mensen het leven kunnen leiden dat ze willen en goed om kunnen gaan met de uitdagingen van het leven. Onze vrijwilligers zijn bijvoorbeeld bij het starten van inwonersinitiatieven, het voorkomen van eenzaamheid, vervoer of palliatief terminale zorg, onbetaalbaar. Dat geldt ook voor onze mantelzorgers en jonge mantelzorgers. We blijven hen koesteren en ondersteunen.

Voorkomen is beter dan genezen

Een goede kwaliteit van leven begint bij het verkleinen en voorkomen van achterstanden. Preventie is daarbij de sleutel. Voorkomen is immers beter dan genezen. Preventie zorgt ervoor dat minder mensen ondersteuning nodig hebben. Het houdt zorg en ondersteuning betaalbaar en toegankelijk voor mensen die het echt nodig hebben.

Spelen, sporten en bewegen én gezonde leefstijl zijn daarbij essentieel. Het zijn krachtige middelen om gezondheid te versterken en mensen samen te brengen. Daarom wil D66 Zwolle investeren in speelplekken, sportvoorzieningen binnen en buiten en de toegankelijkheid van die voorzieningen verbeteren. Iedereen moet

[8: Validisme is het systemisch achterstellen van mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische kwetsbaarheid]

mee kunnen doen, ongeacht beperking of financiële situatie. Financiële drempels willen we verlagen. Ook dat is kansengelijkheid.

Omdat ruimte en middelen (geld en vrijwilligers) schaars zijn, willen we bestaande sportvoorzieningen beter benutten. Daarbij denken we aan dubbelgebruik van velden en kantines en aan openstelling buiten verenigingsuren. Ook willen we bij de (her)ontwikkeling van wijken dat de fysieke leefomgeving zo wordt ingericht dat bewegen, sporten en ontmoeten vanzelfsprekend worden. Urban sports en ongeorganiseerde beweeginitiatieven verdienen daarbij net zoveel aandacht als traditionele sportclubs.

Zo gewoon mogelijk

Naast preventie is het belangrijk om zorg en ondersteuning zo normaal mogelijk in te richten. In de Jeugdzorg kreeg bijvoorbeeld vroeger 1 op de 17 jongeren hulp. Nu is dat 1 op de 7. Dat is niet houdbaar. Daarbij, niet alles is zorg. Soms hoort een hulpvraag gewoon bij het opgroeien of opvoeden. Dit kan anders worden opgelost. Samen met ouders/verzorgers en het sociale netwerk.

“Een voorbeeld: langdurige hoofdpijn kan voortkomen uit eenzaamheid of stress. Dan is niet een medicijn, maar ‘welzijn op recept’ de oplossing, zodat gewerkt wordt aan een duurzame oplossing – de eenzaamheid of stress.”

D66 wil hier meer aandacht aan besteden en dat we dit meer als samenlevingsvraagstuk oppakken. Ook willen we dat aanbieders meer naar het normale leven gaan kijken. Van aanbieders die vooral verdienen aan dit soort hulpvragen nemen we de komende jaren dan ook afscheid. Zo gewoon mogelijk betekent ook dat we innovaties en technologie inzetten waar dat kan. Een steunkous kan bijvoorbeeld eenvoudig zelf worden aangetrokken met een steunkousautomaat en het druppelen van de ogen kan eenvoudig met een druppelbril. Zo houden we het warme, menselijke contact beschikbaar waar het echt nodig is en worden mensen minder afhankelijk van hulp. Het initiatiefvoorstel dat wij in 2025 hiervoor hebben ingediend^[9] moet ervoor zorgen dat technologie als een volwaardig middel wordt ingezet. De komende jaren zullen we dit verder vormgeven.

Zo gewoon mogelijk betekent voor D66 ook dat het welzijnswerk en onze professionele partners in de informele zorg – vrijwilligerswerk en mantelzorg – nog beter in positie komen. Zij zijn onmisbaar en cruciaal voor het voorkomen van achterstanden en het versterken van de sociale basis en de sociale netwerken van onze inwoners. Daarom verdienen zij een volwaardige plek aan tafel. Gezien de opgaven van de komende jaren, verdienen zij bovendien meer middelen en structurele borging. Op die manier wordt de sociale basis – met basisvoorzieningen – permanent versterkt. Buurt- en wijkcentra en voorzieningen als bibliotheken zouden daar wat ons betreft een belangrijkere rol in mogen spelen. Datzelfde geldt voor bewonersinitiatieven rond samenredzaamheid, zoals de voorzorgcirkels.

Verandering in de zorg is nodig

De zorg zelf is ook toe aan verandering. Door de dubbele vergrijzing neemt de vraag naar zorg en ondersteuning immers fors toe, terwijl het aantal beschikbare zorgverleners afneemt. Tegelijkertijd veranderen woonwensen en wet- en regelgeving, waardoor mensen langer zelfstandig wonen en eerder thuis herstellen. Hierdoor krijgen mantelzorgers en partners (in de sociale basis) te maken met meer (en langduriger) complexe hulpvragen. Tegelijkertijd moeten we met elkaar bespreken wat haalbaar is in de sociale basis om overbelasting en niet passende ondersteuning te voorkomen.

De levering van zorg komt dus onder druk te staan én verandert van vorm. We moeten de juiste zorg op de juiste plek organiseren. Vrijwilligers en mantelzorgers spelen daarbij een belangrijke rol. Hun inzet koesteren en faciliteren we. We doen dat door knellende regels op te lossen en de kennis van alle partners goed te

[9: <https://d66.nl/zwolle/initiatiefvoorstel-innovatie-en-zorgtechnologie-voor-welzijn-en-zorg/>]

benutten. En door de professionals achter de vrijwilligers en mantelzorgers goed te faciliteren. Verder willen we de inzet koppelen aan de arbeidsmarkt, zodat er ruimte is voor zorgtaken door goed werkgeverschap. Ook kunnen data ons helpen bij de verandering in de zorg. Het door ons geïnitieerde dashboard Jeugdhulp is daar een goed voorbeeld van. D66 wil data beter gebruiken, zodat we gericht beleid kunnen maken, de voortgang kunnen monitoren en bij kunnen sturen als dat nodig is.

[Later selecteren](#)

Vereenvoudig de regels

Volgens D66 kan het vereenvoudigen en samenvoegen van regels helpen om betere oplossingen te vinden. Nadat het Rijk in 2015 taken heeft overgedragen aan gemeenten, zijn er meerdere wetten en regelingen gemaakt die gemeenten meer vrijheid geven om de ondersteuning aan hun inwoners vorm te geven. Maar doordat de focus teveel op rechtmatigheid heeft gelegen – heeft iemand wel recht op ondersteuning en maakt men er geen misbruik van – zijn er juist steeds meer regels gekomen. Die regels hebben alles vervolgens erg ingewikkeld gemaakt en staan goede oplossingen nu vaak in de weg. Daarbij botst landelijke wetgeving soms met lokale regels. We zagen hetzelfde bij woonoplossingen.

“Zo kan bijvoorbeeld een huisuitzetting (en alle gevolgen van dien) worden voorkomen door het betalen van een maand huur of wil je, om geld te besparen en de woningnood te verlichten, samenwonen met een vriendin, maar mag dat niet door de regels die we hebben.”

Ondersteunings-vragen zijn bovendien vaak ingewikkeld, omdat er meerdere problemen tegelijk spelen, zoals verslaving, schulden en jeugdzorg. D66 wil minder de nadruk leggen op regels en wantrouwen. Wij kiezen voor vertrouwen en ruimte. Zo moet de gemeente meer kunnen sturen op het doel van de wet en krijgen professionals en vrijwilligersorganisaties meer ruimte voor maatwerk (en steun van hun organisatie). Op die manier krijgen inwoners duurzame oplossingen.

“Zo vindt D66 dat er een mogelijkheid moet zijn om een langjarige beschikking voor zorg af te geven aan ouder(s)/ verzorger(s) van een kinde met een beperking. Dat vermindert de gelddruk en zorgt voor rust, zekerheid en vertrouwen bij gezinnen.”

Deze werkwijze is al ingezet bij Zwolse inkomensregelingen en dat willen we uitbreiden. In Zwolle zijn namelijk veel mensen met problematische schulden. Vaak hebben zij daardoor te maken met een stapeling van problemen. D66 wil daarom veel meer werk maken van het schuldenvrij maken van onze inwoners. Daarmee willen we voorkomen dat armoede, sociale uitsluiting en beperkte kansen van generatie op generatie worden doorgegeven (generatiearmoede).

Sturen op de bedoeling

Integraal werken in het sociaal domein en sturen op de bedoeling vraagt om regie van de gemeente – en lef. Verandering raakt bestaande systemen, belangen en verdienmodellen. D66 wil het gesprek daarover aangaan. We willen dat sociale wijkteams zoveel mogelijk sturen op toegang tot algemene en collectieve voorzieningen. Door meer in de sociale basis te organiseren, blijven zorg en ondersteuning beschikbaar voor wie het nodig heeft. Met aanbieders werken we aan zorgvuldige verandering. We letten daarbij op meerjarige financiële zekerheid en op resultaten voor zorgvragers. D66 pleit daarbij voor het terugdringen van het aantal zorgaanbieders. Zo wordt persoonlijk en met vertrouwen, op basis van een langdurige samenwerking, innovatie mogelijk. Tegelijkertijd moeten we versnippering van aanbod voorkomen en slim samenwerken om te voorkomen dat we met elkaar hetzelfde wiel uitvinden.

Vitale zorgzame gemeenschappen

Wij geloven in zorgzame gemeenschappen: buurten waar mensen nog meer naar elkaar omkijken en waar sterke schouders anderen ondersteunen; waar saamhorigheid, solidariteit en verbondenheid zijn – waarden waarmee Zwolle groot is geworden. Door gemeenschapszin te vergroten en door zorg organiseren vlak bij degenen voor wie dat nodig is, houden we de zorg en ondersteuning in onze stad toekomstbestendig.

Klimaat en natuur

Klimaat en natuur

Samenwerken aan schone energie en vergroening

Klimaat en natuur zijn geen losse thema's, maar de basis voor alles wat we willen bereiken. Zonder gezonde natuur en een stabiel klimaat kunnen we niet groeien, niet bouwen en niet leven zoals we willen. De opwarming van de aarde, veroorzaakt door broeikasgassen zoals CO₂, leidt tot extremer weer, afnemende biodiversiteit en verslechterende lucht- en waterkwaliteit. Grondstoffen raken uitgeput. Het is duidelijk: we moeten anders omgaan met energie en onze leefomgeving.

Voor D66 is investeren in duurzame transities^[10] (zoals de energietransitie en circulaire transitie) geen keuze, maar noodzaak. Gemeenten kunnen hierin het verschil maken. Zwolle bewijst dat al jaren. Als groene koploper zetten we al jaren in op duurzame energie, klimaatadaptatie en circulariteit. Vanuit het hele land wordt gekeken hoe Zwolle, als 'Nederland in het klein', deze opgaven aanpakt. Deze groene koers willen we behouden, omdat het de juiste koers is om de kwaliteit van leven in Zwolle hoog te houden. Zonder deze koers kan Zwolle zich niet ontwikkelen zoals het nu doet. Daarom blijven we vasthouden aan het doel: Zwolle klimaatneutraal in 2040.

Slimmer verbruiken, schoner opwekken

De eerste stap is uitbreiding van het stroomnet en vermindering van ons energieverbruik.

Verduurzamingsinitiatieven van huizenbezitters én ondernemers – zoals zonnepanelen – lopen namelijk vast als het net vol is. Gesprekken met netbeheerders zijn cruciaal. Tegelijk geldt: wat we niet gebruiken, hoeven we ook niet op te wekken. Daarom zetten we vol in op energiebesparing en circulaire gedragsverandering (hergebruik in plaats weggooien) bij bedrijven én in woningen.

Zwolle benut daken steeds beter voor zonne-energie. Windenergie staat daarentegen nog in de kinderschoenen. Maar initiatieven in Haerst en Tolhuislanden laten zien dat het kan – mét draagvlak. D66 wil meer locaties met draagvlak voor windenergie verkennen. Warmtenetten (waarbij warm water via leidingen naar gebouwen wordt getransporteerd om ze te verwarmen) verdienen versnelling, omdat ze wijken grootschalig van het gas kunnen halen. Waterstof is nog in ontwikkeling, maar Zwolle loopt voorop met projecten op Hessenpoort. D66 wil deze innovatie (voor het bedrijfsleven) blijven stimuleren.

Energiecoöperaties zoals Blauwvinger Energie zijn onmisbaar. Zij krijgen van ons de ruimte om te groeien en impact te maken.

Van verspilling naar waarde

Een circulaire economie is essentieel: grondstoffen hergebruiken, producten delen, afval een nieuwe bestemming geven. Dat is de toekomst. De gemeente moet hierin het goede voorbeeld geven, bijvoorbeeld via circulaire inkoop en bouw. Zo kunnen lokale ondernemers en initiatieven elkaar goed vinden. Vraag en aanbod sluiten dan beter op elkaar aan en dan kunnen we op dit onderdeel versnellen.

Samenwerken aan de energietransitie

De energietransitie vraagt om samenwerking en politiek lef. Niet alleen in Zwolle. Ook regionaal (via de regionale energiestrategie – RES), landelijk en in Europa. De energietransitie is een systeemverandering en dat kost tijd. Daarbij voelt niet iedereen dezelfde urgentie. Ook heeft niet iedereen dezelfde middelen. We vragen ondernemers om zoveel mogelijk groene energie te gebruiken die op eigen terrein is opgewekt. Voor

[10:Er zijn verschillende duurzame transities, zoals de energietransitie (naar hernieuwbare energie), de circulaire energie (naar hernieuwbare energie, de circulaire transitie (naar een economie van hergebruik), de landbouw- en voedseltransitie (naar duurzame voedseltransitie, de ruimtelijke transitie (integrale ruimtelijke ordening door klimaatverandering en bevolkingsgroei), en de financiële transitie (op weg naar een duurzame financiële sector) Deze transities zijn onderling verbonden en vereisen een allesomvattende aanpak om tot een samenleving die slimmer, gezonder en duurzaam is.]

bedrijventerreinen betekent dat meer samenwerking en het delen van energiefaciliteiten. Daar willen we ondernemers bij ondersteunen. D66 wil dat iedereen mee kan doen én mee kan profiteren.

Dat laatste geldt ook voor inwoners. Wij willen dat de gemeente actief streeft naar rechtvaardige oplossingen en duidelijk is over de gemaakte keuzes. Inwoners met een laag inkomen en hoge energielasten krijgen wat ons betreft voorrang bij isolatie- en verduurzamingsmaatregelen. Zo pakken we energiearmoede aan en vergroten we de bestaanszekerheid van onze inwoners. Lokale initiatieven zoals 50 Tinten Groen Assendorp, WijBedrijf Dieze, Hogenkamp Verduurzaamt, Duurzaam Holtenbroek en De Groene AA verdienen blijvende ondersteuning. Hun co-creatieve aanpak en hoge realisatiesnelheid zorgen voor draagvlak en bereik. D66 wil deze partners versterken en hun werk uitbreiden. De gemeente kan dit actief stimuleren door ruimte te bieden, te verbinden en (financiële) duidelijkheid te geven.

Eerlijk van het aardgas af

Zwolle moet van het aardgas af. Dat is wettelijk verplicht. Dat moet wel betaalbaar en rechtvaardig gebeuren. D66 wil dat inwoners meer zeggenschap krijgen over hoe hun wijk aardgasvrij wordt. Niet vanuit 'wie betaalt, bepaalt', maar vanuit vertrouwen en maatwerk. Wat ons betreft gaat de gemeente nauwer samenwerken met corporaties, netbeheerders en lokale initiatieven om sneller te werken waar het kan en maatwerk te leveren waar nodig.

Inwoners mogen ook meer zelf bepalen over hun eigen energie; bijvoorbeeld door zonne-energie te delen via buurtbatterijen en slimme systemen. Zo voorkomen we netcongestie en benutten we opgewekte energie optimaal. D66 ziet grote kansen in het Smart Energyhub op bedrijventerrein Hessenpoort. We willen deze technologie ook beschikbaar maken voor woonwijken.

Groen is geen bijzaak

Naast energie is investeren in natuur, groen en biodiversiteit essentieel. Versteende gebieden – zoals delen van Assendorp – willen we daarom de komende jaren samen met inwoners en groene organisaties vergroenen. Groene maatregelen en voldoende bomen helpen tegen hitte en wateroverlast. Ook dragen ze bij aan gezondheid en welzijn. Soms zullen we daardoor anders moeten kijken naar de inrichting van wegen, stoepen en parkeerplekken.

Bij (her)ontwikkeling van gebieden verhogen we de kwaliteit van het bestaande groen. We doen dat door groen toe te voegen of door in te grijpen in bestaande groenfuncties om ze te versterken. Dat kan op de grond, daken, water en oevers. Zo beschermen en versterken we de groenhoofdstructuur van de stad. Het Ruimtelijk Toekomstperspectief biedt ook hiervoor goede uitgangspunten. De ontwikkeling van de Nieuwe Veemarkt en Harculo zijn mooie voorbeelden maakt ruimte voor vooruitgang.

We vinden het belangrijk dat kinderen opgroeien met natuur. D66 wil de natuur- en milieueducatie (NME) versterken. De Nooterhof dient daarbij als hét Zwolse platform. Door het nu nog versnipperde aanbod van NME initiatieven te bundelen in een toekomstbestendige locatie, maken we de bedrijfsvoering toekomstbestendig. Zo kunnen openingstijden worden gegarandeerd en vrijwilligers duurzaam worden ondersteund.

Door vervuiling, toenemende vraag en klimaatverandering is het ook steeds moeilijker om voldoende schoon drinkwater te krijgen. De urgentie is groot. Daarom willen we de komende jaren samen met partners als de provincie, waterschappen en Vitens inzetten op waterbewustzijn.

Sturen met kennis

Een effectieve klimaat- en natuurstrategie vraagt om slimme, onderbouwde keuzes. De kennis is er, maar wordt nog niet altijd benut. D66 wil daarom dat de gemeente data over CO₂-uitstoot, luchtkwaliteit, energiegebruik en natuurkwaliteit actief inzet. Door deze data slimmer te gebruiken en te monitoren, krijgen we meer inzicht in de gevolgen van ons beleid. Ook kunnen we dan gericht(er) bijsturen, de resultaten van onze inzet bekendmaken en inwoners beter betrekken bij duurzame verandering.

Tot slot

Zwolle is een financieel gezonde gemeente. Dankzij solide beleid en door bij besluiten te denken aan de toekomst, hebben we – ook onder moeilijke omstandigheden zoals corona, hoge inflatie en de bezuinigingen van het Rijk op de gemeentelijke begroting (het zegenoomde ravijnjaar) – onze financiën op orde gehouden. Dat is geen vanzelfsprekendheid. Veel andere gemeenten moeten fors te snijden in hun dienstverlening. Zwolle niet.

Dat geeft ruimte om te blijven investeren in de stad die we willen zijn. Het biedt ook duidelijkheid aan onze maatschappelijke partners. Zij kunnen doorgaan met het bouwen van sociale woningen, het versterken van de sociale basis en het vernieuwen van schoolgebouwen.

We bouwen dus voort op goed beleid. We hebben ook een stevig financieel fundament. Maar daarmee zijn we er nog niet. Als we ook op de lange termijn willen blijven investeren in een levendige, aantrekkelijke stad, zijn aanvullende keuzes nodig. Om bijvoorbeeld voldoende, goede schoolgebouwen in Zwolle te realiseren, moeten er voor de jaren na 2030 nog enkele miljoenen euro's worden vrijgemaakt in de Zwolse begroting. Ook voor het realiseren van de verschillende woningbouwplannen met bijbehorende wegen, fietspaden en groen, moet voor enkele miljoenen aan ruimte worden gecreëerd.

D66 wil ook financieel klaar zijn voor de toekomst. We vinden het daarom noodzakelijk om kritisch te kijken naar de bestaande begroting. Daarbij hanteren we heldere uitgangspunten:

- **De basisdienstverlening blijft op orde:** met oog voor de menselijke maat. De gemeentelijke organisatie groeit mee met de stad en blijft menselijk, nabij, benaderbaar en begrijpelijk.
- **We organiseren slim:** door arbeidsmarktkrapte zullen we de dienstverlening die veel inzet vraagt, anders moeten organiseren – bijvoorbeeld via standaardisatie en vermindering van controlerende regels.
- **Een gastvrije stad vraagt om een eerlijke bijdrage:** We zijn een aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te wonen, te ondernemen of te bezoeken. Daar mag een passende bijdrage tegenover staan. De woonlasten in Zwolle zijn laag ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. We willen deze kosten zo laag mogelijk houden om een aantrekkelijke gemeente te blijven; zowel voor inwoners, ondernemers als voor bezoekers.

Aanvullende investeringen

Onze plannen voor een toekomstbestendig Zwolle vragen aanvullende investeringen bovenop de uitgaven die nu al voor deze onderwerpen in de begroting staan.

- Cultuur en Evenementen: € 2 miljoen per jaar

Zwolse subsidies voor cultuur en evenementen worden elke vier jaar opnieuw verdeeld. In 2028 gaat een nieuwe periode in, maar dan vervalt ook circa € 1 miljoen van het beschikbare budget. D66 wil het beschikbare budget voor cultuur en evenementen laten meegroeien met de stad; bijvoorbeeld om een podium zoals Hedon verder te laten groeien.

- Duurzame economie en Zwolle Onderwijsstad: € 1 miljoen per jaar

Versterken van de samenwerking met ondernemers om bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken, vraagt een grotere inzet van de gemeente. Om de positie van Zwolle als Onderwijsstad te versterken, intensiveren we de samenwerking met de Zwolse8 en de Universiteit Twente.

- Gezond & Sociaal: € 0,5 miljoen per jaar

Aandacht voor gezondheid leidt tot besparing in de zorgkosten. Met een beperkte extra investering houden we in Zwolle de kosten voor sport en spelen laag. Zo is een gezond leven voor iedereen bereikbaar.

- Klimaat en Natuur: € 0,5 miljoen per jaar

In de Zwolse begroting is al veel geld beschikbaar voor een duurzame toekomst.

Van het Rijk ontvangen we hiervoor de komende jaren aanvullende middelen (CDOKE-gelden). Daar bovenop willen we extra geld vrijmaken voor groen in wijken, biodiversiteit en het tegengaan van hittestress.

Het kan wél

We hopen dat dit verkiezingsprogramma duidelijk maakt waar D66 de komende jaren voor staat. Hoe we, door te investeren in de vier centrale thema's – wonen en leven, gezond en sociaal, klimaat en natuur, en onderwijs, arbeidsmarkt en economie – Zwolle klaar maken voor de toekomst.

We doen dat met een levendige democratie, betrouwbaar bestuur en in samenwerking met onze inwoners en partners. Naast elkaar.

De opgaven zijn groot. De oplossingen zijn complex. Maar D66 kijkt met vertrouwen naar de toekomst. We hebben een goed en stevig fundament. En vanuit de grote mate van saamhorigheid, solidariteit en verbondenheid – het DNA van Zwolle – laten wij de komende jaren zien: het kan wél.

D66 laat zich inspireren door het sociaal liberalisme. De uitgangspunten hiervoor zijn vastgelegd in vijf 'Richtingwijzers': 'Vertrouw op de eigen kracht van mensen', 'Beloon prestatie en deel de welvaart', 'Denk en handel internationaal', 'Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving' en 'Koester de grondrechten en gedeelde waarden'. Deze richtingwijzers zijn de basis van het politieke gedachtegoed van D66 en geven richting aan het denken en de ideevorming binnen de partij, maar hebben niet de status van rechtlijnige waarheden.

Klaar voor de toekomst

Verkiezingsprogramma 2026-2030

D66
zwolle

Bouwen en wonen

Een (t)huis voor iedereen

We bouwen in de stad, door de hoogte in te gaan, door panden op te toppen en door splitsen makkelijker te maken. We bouwen gericht woningen voor starters, studenten en senioren.

Economie, Arbeidsmarkt, Onderwijs

Investeren in de toekomst

We investeren in innovatieën een groene economie. We werken samen met onderwijs en ondernemers als motor voor talentontwikkeling. Voor een arbeidsmarkt waarin iedereen mee kan doen.

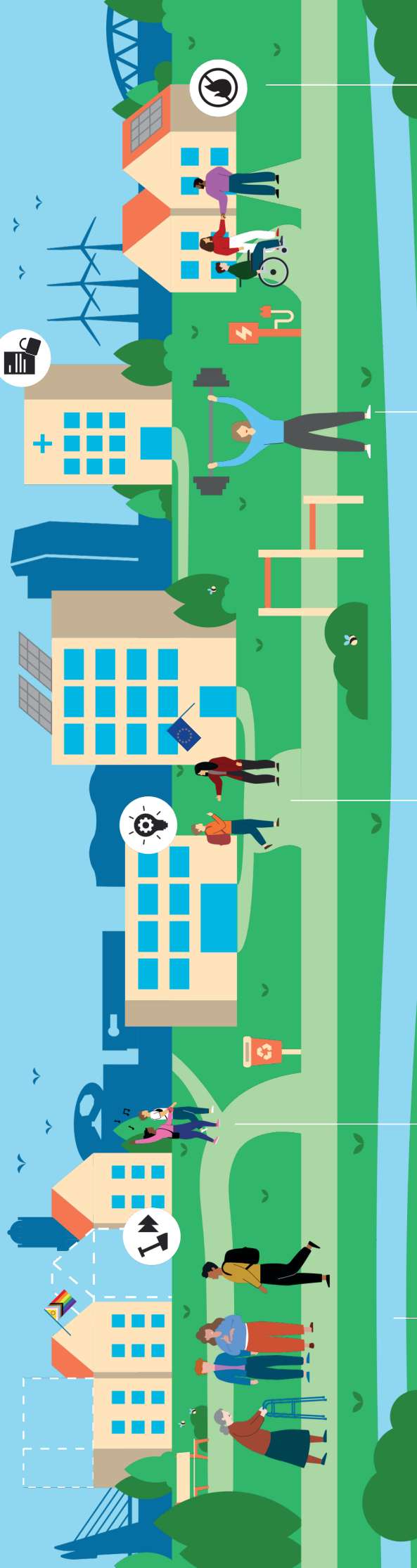
Sociaal en gezond

Samen sterk en gezond

We maken simpele regels voor inwoners. We gaan voor minder papierwerk en meer vertrouwen. We werken elke dag aan gelijke kansen omdat iedereen ertoe doet. Dat doen we samen en zo gewoon mogelijk.

Klimaat en natuur

Schone energie en meer groen. We besparen zoveel mogelijk energie zodat we minder hoeven op te wekken. De energie die we nodig hebben, komt uit schone bronnen. We hergebruiken onze grondstoffen zo goed mogelijk.

We bouwen alleen op plekken waar het kan
Webouwen alleen op plekken waar het veilig kan, rekening houdend met water en bodem. We doen dat op plekken waar onze ligging in de fascinerende delta (Jssel, Vecht, Sallandse Weteringen) dat toelaat.

Zwolle, bruisende stad
Welatenhet culturele aanbod meegroeien met de stad. Zo is Zwolle straks ook nog levendig en aantrekkelijk, zowel voor eigen inwoners als voor bezoekers.

Democratie is van iedereen
We geven inwoners nieuwe manieren van zeggenschap over belangrijke keuzes. Dat doen we door meer burgerberaden, meer digitale inspraak en meer mogelijkheden om voorstellen te doen om de gemeente uit te dagen om taken over te nemen.

Voorkomen is beter dan genezen
De zorg is toe aan verandering. Wemoeten de juiste zorg op de juiste plek organiseren. We willen dit verbinden aan de arbeidsmarkt, zodat er ruimte is voor zorgtaken door goed werkgeverschap.

Klimaatneutraal in 2040
We willen op koers blijven met onze duurzame ambities. Alleen zo zorgen we dat Zwolle een fijne plek blijft om in te wonen en te leven, ook in de toekomst.

We gaan aan de slag met...

1. Sneller schep in de grond

2. Simpele regels

3. Beter een goede buur...

4. Slim en groen verduurzamen

5. Sterke democratie

